

PERINTEISIÄ SUOMALAISIA LEIKKEJÄ VARHAISKASVATUKSEEN

Maija Rantanen
Opinnäytetyö, syksy 2017
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Rantanen, Maija. Opinnäytetyön aihe oli perinteisten suomalaisten leikkien käyttö varhaiskasvatuksessa. Vanhoista leikkioppaista koottiin perinteisiä leikkejä Musiikkipäiväkotin Rytmin käyttöön. Leikkioppaista koottiin kansio, jota varhaiskasvattajat voivat käyttää työssään. Opinnäytetyön teoreettinen osuus käsitteli leikin pedagogiikkaa. Toiminnallisessa osuudessa raportoitiin leikkikansion tekemisprosessia ja sen käyttöä päiväkodin ryhmätilanteissa.

Opinnäytetyön pedagogisessa osuudessa käsiteltiin leikkiä eri ikävaiheissa ja ohjattua leikkiä. Opinnäytetyön produkti eli leikkikansio sisältyi leikkejä päiväkotikäisille lapsille. Leikkikansio luotiin työkaluksi työelämäyhteistyötaholle. Kansio liittyi Suomi100-juhlavuoden teemaan.

Leikkikansiota käytettiin harjoittelussa 2-vuotiaiden ryhmässä, sekä leikkituokioissa eri ikäisten lasten kanssa. Palaute kerättiin kysymällä suoraa palautetta leikkituokioiden jälkeen. Jokaisen leikkikansiossa olevan leikin lopussa oli asiasanalista, minkä avulla kasvattaja voi valita, mihin opetustarkoitukseen haluaa keskittyä.

Palaute leikkikansiosta oli positiivista. Päiväkotin sai leikkikansion työkaluksi. Leikkikansio oli helppokäyttöinen ja toi varhaiskasvattajille ja lapsille käyttöön perinteistä suomalaista leikkikulttuuria.

Asiasanat: Leikki, pedagogiikka, leikkikulttuuri, kulttuuriperinne, varhaiskasvatus.

ABSTRACT

Rantanen, Maija. A folder of Finnish traditional children's games for daycare. 14 p., 1 appendix. Language: Finnish. Autumn 2017. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Social Services and Education. Degree: Bachelor of Social Services.

The subject of the thesis was to compile old Finnish traditional children's games and plays for the use of early childhood education. In early childhood education, the children's play can be seen as a way to connect with the surrounding world and through the play children learn new things and social skills. Moreover, the guided play will help in the development of the body image, motor skills and self-esteem. The teacher's role is important, they should choose games they like, since the enthusiasm transfers to the children. Especially, in traditional games and plays, the adult also repeats and transfers cultural heritage. The rhymes and poems are a rite of passage for both generations.

This study consists of two parts, the theoretical and practical part. The theoretical part concentrates on the pedagogics of play. The functional part includes a report of the process and a folder that includes games for children to be used in group situations in day care. The games have been differentiated by age and indoor and outdoor use. The games in the folder are laminated and can be separated and used easily indoors or outdoors.

The games in the folder were used in the practical training with the group of 2-year old children. The feedback of the folder was positive and the teachers were glad to have new game ideas and old games back to use. At the end of each game, there is a list of keywords that the teacher can use to decide which thing to teach.

Keywords: Play, pedagogics, traditional games, cultural tradition, early childhood education

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	8
2 LEIKIN TEORIAA	9
2.1 Leikin ensimmäiset vuodet	10
2.2 Liikkumaan oppiva lapsi	11
2.3 Ohjattu leikki	13
3 TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ	14
3.1 Leikkikansio	14
3.2 Lähdeaineisto	15
3.3 Leikkikansion käyttö	17
3.4 PALAUTE LEIKKIKANSIOSTA	18
4 YHTEENVETO	19
LÄHTEET	20

LIITE 1: PERINNELEIKKIKANSIO

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aihe on suomalaisten perinteisten leikkien käyttö varhaiskasvatuksessa. Ajatus syntyi keskustelusta harjoitteluohjaajani kanssa Musiikkipäiväkoti Rytmissä. Mietimme, miten voisimme harjoitteluryhmäni kanssa juhlia Suomen 100-vuotista itsenäisyyttä. Tällöin syntyi idea perinneleikkikansiota, johon on kerätty suomalaisia leikkejä ja joka jää päiväkodin kasvattajien käyttöön. Päiväkodin aikuiset voivat käyttää kansiota tuokioiden apuna.

Lähdin keräämään aineistoa leikkikansiota varten tutustumalla Satakunnan kirjastojen valikoimiin. Löysin ihastuttavia leikkioppaita, joista vanhin on vuodelta 1929. Opinnäytetyöni teoreettinen osuus käsittelee leikin pedagogiikkaa ja leikkiä lapsen eri kehitysvaiheissa. Raportin toiminnallisessa osassa kuvaan sitä, miten kansiota käytettiin apuna leikkituokioissa ja millaista palautetta siitä saatiin.

Perinneleikkikansiossa olevat leikit on jaoteltu ikäryhmien mukaan ja niiden lopussa on sanalista, jolloin ohjaajien on helpompi valita leikki kulloisenkin opetustarkoituksen mukaan. Perinteiset leikit ovat valikoituneet kansioon sen kautta, ettei niitä tarvinnut muokata. Kansiota kasvattajat voivat ottaa käyttöön vanhoja leikkejä ja näin toisintaa kulttuuriperintöä. Varhaiskasvatuksen tarkoitus on ”toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016)”.

2 LEIKIN TEORIAA

Varhaiskasvattajan on ymmärrettävä lapsuuden merkitys ja hänellä on oltava tietämystä lapsen kasvusta, oppimisesta ja kehityksestä. Tämä luo pohjan pedagogiselle toiminnalle. On tärkeä tuntea jokainen lapsi ja huomioida hänen yksilöllinen kehityksensä. Lapsen tunteminen edellyttää pysyvää vuorovaikutussuhdetta aikuisen ja lapsen välillä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016.)

Lapsen tapa opetella suhtautumaan ympäröivään maailmaan ja omaksua uutta tietoa on leikkiä. Lapsi jäljittelee leikissä havainnoimaansa ja kokemuksiaan. Samalla hän luo kontakteja muihin ja oppii ottamaan toiset lapset huomioon. Leikkimällä lapsi on mielikuvitusmaailmassa, jossa on mukana asioita todellisesta maailmasta. Leikit kehittyvät lapsen mukana ja leikki on sekä luovaa, että tuottavaa toimintaa. (Helenius & Lummelahti 2013, 14.)

Leikkiä voi jokainen ymmärtää, sillä se on käytännönläheistä toimintaa. Se muuttuu lapsen kehitystason ja iän mukaan. (Helenius & Korhonen 2011, 68 - 69.) Lapsilla leikki on omaehtoinen tilanne, jonka lapset suunnittelevat ja jossa he voivat toteuttaa omia tavoitteitaan. Lapsi päättää, mistä leikki alkaa, kenen kanssa hän leikkii ja miten se päättyy. Leikkimistä opetellaan osallistumalla leikkiin itseään taitavamman lapsen kanssa. Lasten leikkiessä kehittyvät vuorovaikutusosaaminen, tavoitteen asettelu ja lasten keskinäiset suhteet. Lapset oppivat kunnioittamaan leikin sääntöjä ja leikkiroolien vaatimuksia. (Helenius & Korhonen 2011, 70.) Lapsi leikkii, koska leikkiminen tuottaa mielihyvää. Leikkiessä lapsi kokeilee turvallisesti uusia asioita. (Hiitola 2000, 28.)

Leikin ydinainesta on leikkijöiden väliset suhteet. Leikki-ideat syntyvät ja kehittyvät näiden suhteiden varassa. Samoin leikin vuorovaikutus toteutuu ja leikkijöille jaetaan roolit. Päiväkodissa leikkiä pidetään sosiaalisen kasvatuksen keinona. Leikkiin vaikuttavat päiväkodin olosuhdetekijät, kuten ryhmäkoot, päiväjärjestyksen sekä tilan jakaminen. (Helenius & Lummelahti 2013, 55.)

Leikkiminen opettaa luovuutta, kielen oppimista, sosiaalisia suhteita ja ongelmanratkaisukykyä. Lapsi toistaa leikissä oppimiaan asioita. Samalla hän oppii käsittelemään pelkojaan ja pettymyksiään. Leikki on samalla parantavaa, jolloin lapsi oppii käsittelemään todellisessa maailmassa tapahtuneita menetyksiä. Lapsen leikkiin tulee usein tapahtumia todellisesta elämästä. Lapsi leikkii esimerkiksi aikuisen kanssa tapahtuneita konfliktitilanteita. Leikissä lapsi voi toistaa aikuisen kiellon ja käsitellä sitä. (Hiitola 2000, 29, 31.)

Perinteisissä leikeissä aikuinen toisintaa leikkiin liittyvää kulttuuriperinnettä, välittää lapselle liikettä sekä kielellistä ilmaisua kertomalla lasta huvittavan, kaikilla aisteilla havaittavan tarinan. Leikkiin liittyy aina yllättävä elementti, esimerkiksi lopun turvallinen pudotus, kuten ”kөрö-kөрö-kirkkoon” -hypytysleikissä. (Helenius & Lummelahti 2013, 64.)

2.1 Leikin ensimmäiset vuodet

Lapsen ensimmäisinä elinvuosina leikki on vuorovaikutusta aikuisen kanssa. Lapsi ei tällöin itse leiki, vaan se on yhteistä toimintaa osaavamman henkilön kanssa. Sukupolvelta toiselle kulkevat lorut ja riimit ovat yhteisen kasvun riitti molemmille osapuolille. Leikkiin on rakennettu turvallisen vaaran kokemus ja lasta naurattava loppuyllätys. Lasta osallistetaan fyysisellä kokemuksella, kosketuksella ja sylillä. Lapsen identiteettiä voidaan vahvistaa toistamalla hänen nimeään, ja hän oppii jäljittelemällä. (Helenius & Korhonen 2011, 72.)

Pienten lasten leikkiloruilla on määriteltyjä tehtäviä. Ensinnäkin ne ovat samanlaisena toistuvia, jolloin lapsi oppii ennakoimaan tilannetta. Niissä myös rakennetaan leikittäjän ja lapsen välistä yhteistä toimintaa tai huomion kohdetta. Lapsi ottaa leikkiin aktiivisesti osaa, kun aikuinen huomioi hänet. Leikkiloruihin sisältyy puheen kehittymisen ennakointi, katseet, vuorottelu ja puheen ja toiminnan samanaikaiset merkitykset. Kun leikkiin liittyy lapsen nimi, yhteinen leikki tukee identiteetin kehitystä. (Helenius & Lummelahti 2013, 64 - 65.)

Esimerkki leikkilorusta on loru nimeltä ”Maantiellä” (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2017). Siinä lasta hyppytetään sylissä ja samalla hoetaan lorua. Lapsi oppii odottamaan, että häntä nostetaan aikuisen jalkojen varassa ylös ja lasketaan alas ja lorussa lopulta sanotaan ”kuoppa”, lapsi tiputetaan jalkojen väliin lattialla. Tässä on turvallisen vaaran kokemus. Laulu, käsi tai hypytysleikeissä aikuinen luo toiminnan ja kielen avulla kuvitteellisen tilanteen. Sylilapsi osallistuu, koska hän on aikuisen sylissä istuessaan osittain leikin väline. (Helenius & Lummelahti 2013, 61.) Käsileikeissä, esimerkiksi ”Harakka, harakka huttua keittää” (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2017), korostuu lapsen ja aikuisen vuorovaikutus. (Helenius & Lummelahti 2013, 63.)

On tärkeää leikkiä lapsen kanssa, joka ei vielä puhu. Aikuinen aloittaa ja osallistuu leikkiin. Samalla aikuinen luo suhteen hänen ja lapsen välille sekä lujittaa myös lasten keskinäisiä myönteisiä suhteita. (Helenius & Lummelahti 2013, 56.)

2.2 Liikkumaan oppiva lapsi

Kun lapsi oppii liikkumaan, hän kiinnostuu kaikesta. Hänelle tuo iloa tutkiminen, maistaminen, koskettaminen ja haistaminen. Lapsi on kiinnostunut kaikesta, mitä voi painaa, hypistellä tai rapsuttaa. (Helenius & Korhonen 2011, 73.) Lapsen toisella ikävuodella kuvittelu yleistyy leikissä. Ensimmäisinä kolmena vuotena esineleikit ovat kuitenkin pääosassa.

Kun luodaan pedagogista ympäristöä, on käytettävä harkintaa millaiseksi leikkiympäristö luodaan. Ympäristön luojalla on vastuu siitä, saako ympäristö lapsen leikkimään liikuntaradan avulla, vai istumaan paikallaan tietokoneiden tai palapelien kanssa. (Helenius & Korhonen 2011, 76.) Kun lapsi istuu paikallaan ja katselee videoita, hän ei leiki, vaikka aikuinen ajattelee, että lapselle on annettu riittävästi virikkeitä. Leikki vaatii fyysistä aktiivisuutta, pelejä, rakentelua tai esimerkiksi hippaleikkejä. (Hiitola 2000, 29.) Pedagogista ympäristöä luotaessa on jätettävä tilaa myös luovuudelle, jotta lapset saavat rakentaa

leikkiympäristöstään sellaisen kuin itse haluavat. Leikkiä ohjaavan aikuisen on muistettava, ettei hän yksin rakenna leikkiä valmiiksi. Leikkiä on varustettava mahdollisimman rikkaaksi. Kaikenlaisia luonnonmateriaaleja voi hyödyntää leikissä myös sisätiloissa. (Helenius & Lummelahti 2013, 56.)

Varhaiskasvatuslain (19.173/36) kuudennen artiklan mukaan varhaiskasvatusympäristön on oltava terveellinen, kehittävä, oppimista edistävä, sekä turvallinen. Oppimisympäristön on huomioitava lapsen ikä ja kehitys. Toimitilojen ja välineiden on oltava asianmukaisia.

Roolileikit alkavat lapsen kolmannella ikävuodella, jolloin kielellinen kehitys on siinä vaiheessa, että roolien omaksuminen on mahdollista. Lapsi ymmärtää, että leikissä esineet ovat välillisiä ja hän itse voi päättää, mitä niillä voi tehdä. Leikkiikäisen lapsen on mahdollista leikkiä muiden kanssa suunnitelmallisia leikkejä. Leikistä muodostuukin tarina. (Helenius ja Korhonen 2011, 76.) Kun lapset itse saavat suunnitella leikin, leikillä on pääosan esittäjät. Itse leikkiessään lapset voivat päättää, kuka leikkii mitäkin roolia. Aikuinen voi ehdottaa esimerkiksi hippaleikkiä ja lapset voivat päättää, kuka leikissä ottaa muita kiinni. (Helenius 1993, 36.)

Leikkiessään lapsi voi irrottautua havaittavasta tilanteesta, esimerkiksi syömällä kuvitteellista ruokaa kuvitteellisella esineellä. Samalla toiminnot ketjuttuvat esimerkiksi lapsen lähtiessä retkelle, pakatessaan eväänsä kassiin, syödessään niitä ja tullessaan kotiin. (Helenius 1993, 36.)

Lapsi alkaa leikkiä selvästi rakentuneita leikkejä neljän ja seitsemän ikävuoden välillä. Tällöin leikeissä on säännöt. Lapsi voi yhdistää ulkoista maailmaa leikkiinsä ja samalla muokata sitä. Hän oppii kuvittelemaan, miten hän on osa maailmaa, selvittää ristiriitoja, käy läpi pettymyksiä ja toteuttaa fantasioitaan. (Hiitola 2000, 34.)

2.3 Ohjattu leikki

Ohjatussa leikissä on otettava huomioon eri asioita kuin luovassa leikissä. Aikuisen ohjaamaan sääntöleikkiin pystyy jo pienikin lapsi. Sääntöleikki tarkoittaa leikkiä, jossa on määritellyt säännöt, kuten esimerkiksi pelejä. On muistettava, että sääntöleikki edustaa kehittyneitä leikin muotoa, ja nuoremmille lapsille on annettava mahdollisuus roolileikkiin. (Helenius 1993, 46.)

Ohjatussa leikissä kasvattajan on pohdittava, minkälaisia kasvatustehtäviä hän haluaa leikissä opettaa. Kasvattajan on mietittävä millaista ohjausta yksittäinen lapsi tai koko ryhmä vaatii, jotta lapsi kehittyisi. (Helenius 1993, 89.)

Kasvattajan on tarpeen miettiä millaisista leikeistä itse innostuu, sillä jos kasvattaja pitää leikistä, innostus siirtyy myös lapsiin. Hänen on hallittava leikin kulku, jotta se välittyy lapsille. On myös muistettava, että mitä paremmin leikin säännöt tuntee, sitä helpompi niistä on joustaa. (Haapalainen, Pietilä & Tarvainen 1988, 9 - 10.)

Ohjattu leikki tukee lapsen terveen kehonkuvan kehitystä, motorisia taitoja ja itsetunnon kehitystä. Tällainen leikki opettaa sosiaalisia pelisääntöjä. Siinä opitaan, mikä on oikein ja mikä väärin. Onnistumisen ja epäonnistumisen tunteet vaihtelevat ohjatussa leikissä. Ja koska kyseessä on leikki, on epäonnistumisen tunteita helpompi sietää. Ohjatuissa peleissä voidaan tukea heikompia ja auttaa muita. Ohjaajan on muistettava rohkaista rehellisesti voittajaa ja häviäjää. Ohjatussa leikissä voidaan käyttää loruja ja lauluja, joiden kautta opitaan uusia asioita ja samalla toistetaan leikkikulttuuria. (Haapalainen ym. 1988, 11.)

3 TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ

Idea leikkikansioon tuli harjoittelupaikastani Musiikkipäiväkoti Rytmistä, kun ryhdyimme ohjaajani kanssa pohtimaan sitä, miten harjoitteluryhmäni voisi juhlistaa Suomi 100 -juhlavuotta. Marakassien lapsiryhmä ei ollut vielä siihen mennessä tehnyt juhlavuodelle erityisesti suunniteltua ohjelmaa. Muut ryhmät olivat esimerkiksi opetelleet lauluja ja tehneet niistä videoita päiväkodin internetsivulle.

Keskustelin kansiota Musiikkipäiväkoti Rytmien työntekijöiden kanssa ja kerroin ideastani kerätä suomalaisia perinteisiä leikkejä. Varhaiskasvattajat olivat aiheesta innoissaan ja olimme yhtä mieltä siitä, että olisi tarpeellista jos leikit olisivat yhdessä paikassa, jotta niitä olisi sieltä helppo ottaa omaan päivittäiseen työhön mukaan. Kansiota voitaisiin säilyttää henkilökunnan tiloissa, jotta sitä olisi helppo lainata. Olisi myös hyvä, jos kansion lehdet olisivat laminoituja ja irrotettavissa, jos varhaiskasvattaja haluaisi ottaa käyttöön vain yhden leikin. Laminointi auttaisi myös ulkoleikeissä, jotta kansiota tulisi säänkestävä.

Alunperin ideana oli käyttää leikkikansiossa myös laululeikkejä, mutta Kapioston kanssa käymäni sähköpostikeskustelun myötä totesin, että tekijänoikeuskysymykset haittaavat työtä niin paljon, että valitsin työhöni ainoastaan leikkejä. Leikit valikoituivat kansioon myös sen vuoksi, että niiden lähteistäminen on helpompaa.

3.1 Leikkikansio

Työstin päiväkodin käyttöön suomalaisista perinteisistä leikeistä kansion. Leikkikansio löytyy tämän raportin liitteestä. Näitä leikkejä voi jokainen päiväkodin työntekijä hyödyntää työssään. Jaottelin leikit kansioon 0- 2-vuotiaille, 3- 6-vuotiaille sekä sisä- ja ulkoleikkeihin. Pienimpien lasten leikit ovat loruja, jotka ovat sylittelyleikkejä, eli ne toteutetaan siten, että lapsi istuu ohjaajan sylissä

(mm. Mannerheimin lastensuojeluliitto.) Leikkikansiossa on myös erikseen sanallisia leikkejä, jotka on tarkoitettu vanhempien, esikouluikäisten, lasten kanssa käytettäväksi. Leikkikansion lopussa on asiasanalista, jotta kansion käyttö olisi mahdollisimman helppoa. Olen käyttänyt kansiossa sanaa asiasana, vaikka paremmin asiaa kuvaisi ilmaus ”pedagoginen käyttö”. Leikkikansiossa on myös ohjeelliset iät. (Reftel, Reftel & Brosché 2013, 13.)

Perinteisissä leikeissä on monta hyvää puolta. Ne ovat tunnistettavia, suomalaisten omaan historiaan liittyviä loruja, tarinoita ja leikkejä. Ne ovat suurimmalle osalle ihmisistä tuttuja. Leikkeihin liittyy tapoja olla lasta lähellä sekä henkisesti, että fyysisesti. Niihin liittyy usein myös huumoria. (Krokkfors, Laaksonen & Salo 1991, 6.)

Käytännön työssä perinteisiä leikkejä voi hyödyntää pienryhmätilanteissa, sekä sisällä että ulkona. Sisäleikkejä voi olla muun muassa ”Körö-körö-kirkkoon” yhden lapsen kanssa tai ”Naurattava nenäliina”. Ulkoleikkejä ovat esimerkiksi ”Väri” tai ”Kuningatar ilman valtakuntaa”.

3.2 Lähdeaineisto

Perinneleikeistä on olemassa erilaisia teoksia ja monessa eri tutkimuksessa kuvataan perinneleikkejä, kuten esimerkiksi Aili Heleniuksen ja Leena Lummelahden vuonna 2013 julkaistussa ”Leikin käsikirja” -teoksessa. Halusin kuitenkin tehdä perinneleikkikansion, joka olisi käytettävyydeltään mahdollisimman helppo.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura on järjestänyt vuonna 1926 leikitapojen keruukilpailun. Tästä kerätyt 130 000 leikkiä on tallennettu Kansanrunousarkistoon. (Piela, Ulla 6, 2001). Tähän opinnäytetyöhön olen kuitenkin kerännyt aineistoa Satakirjastojen valikoimasta.

Vanhin käyttämäni leikkikirjoista on vuodelta 1929. Sen on kirjoittanut Synnöve Karvinen ja teoksen nimi on ”Liikuntaleikkejä”. Sen tilasin Kankaanpään kaupunginkirjaston varastosta. Kirjan kieli on vanhanaikaista ja tämän teoksen kanssa minun oli käytettävä harkintaa siinä, minkälaisia leikkejä otan kansioon, sillä monet leikeistä olivat liian hankalia nuoremmille lapsille. En myöskään halunnut ottaa kansioon leikkejä, joiden sisältöä olisi tarvinnut kovin paljoa muuttaa. Varhaiskasvatusta suunnitellessa ja järjestäessä on huomioitava lapsen etu. (Mahkonen 2015, 139.)

Varhaiskasvatuslain (19.1.73/36) mukaan varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lapsen kehityksen ja iän mukaista kokonaisvaltaista kasvua, terveyttä, hyvinvointia ja kehitystä. Vanhimmissa leikkioppaassa toiset leikit olivat myös turhan väkivaltaisia tai rasistisia, jotta ne olisivat sopineet päiväkodin käyttöön. Kuten esimerkiksi:

”Nurkkasilla (Lyö kolmatta.)

Leikkijöitä: Parillinen luku, joista yksi määrätään takaa-ajajaksi ja yksi ajettavaksi. Asettuminen: Seisotaan kaksoispiirissä pareittain peräkkäin takimmaisena kädet etumaisena olkapäillä.

Leikkiminen: Saatuaan merkin lähtee takaa-ajaja tavoittamaan ajettavaa. Tämä asettuu jonkun parin eteen, ja ajaja koettaa lyödä kolmatta takimmaista, jonka heti on juostava pois ja pyrittävä jonkun toisen parin eteen...” (Karvinen 1929, 26-27.)

En halunnut myöskään ottaa leikkikansioon leikkejä, joissa puhuttiin pakolaisista, tappamisesta tai lyömisestä. Esimerkiksi ”Metsästäjä ja koirat” -leikki olisi voinut olla muokattuna mukava leikki päiväkotikäisten käyttöön. Leikissä ”Kenestä koiran onnistuu pitää kiinni, kunnes metsästäjä kolmella lyönnillä tappaa sen, hän on poissa leikistä. Kun kaikki ovat kuolleet, on leikki lopussa.” (Karvinen 1929, 15.) Koen, että nykypäivänä metsästys ei ole lapsille tuttua, joten en halunnut ottaa kansioon sellaisia leikkejä, joiden merkitystä lapset eivät tiedä. Leikkiä olisi täten tarvinnut muuttaa liikaa.

”Taikavaippa”-leikkiin (Kari 1967, 200) lisäsin ohjeet, miten sitä voidaan hyödyntää nykyaikana, kun lähdetään retkelle ja lapset pukevat heijastinliivit ylleen. Jokaisen leikin perässä on sen julkaisuvuosi, ja kansiossa on myös leikeille lähdeteokset, joista päiväkodin varhaiskasvattajat voivat ottaa vinkkejä muistakin suomalaisista perinteisistä leikeistä.

Perinneleikkikansion sisältö tukeutuu varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin ja korostaa lapsilähtöistä toimintaa. Leikkikansion kantavana ajatuksena on tukea lapsen luontaista aktiivisuutta ja halua oppia. Lapsen oikeuksiin kuuluu mahdollisuus liikkua, leikkiä, ilmaista itseään ja olla osallisena vertaisryhmässä. Kasvattaja voi leikkikansion avulla saada ohjausta omien lähtökohtiensa mukaan. (Opetushallitus i.a.)

3.3 Leikkikansion käyttö

Testasin leikkikansion leikkejä toimiessani harjottelijana Marakassit-ryhmässä, jossa oli 2-vuotiaita lapsia, sekä Helistimet-ryhmässä, jossa nuorin lapsista oli 10 kuukautta vanha. Lorutteluleikkejä oli helppo hyödyntää normaaleissa leikkitalanteissa, kun istuin lasten kanssa lattialla ja usein joku lapsista tuli syliin istumaan. Erityisen paljon lapset pitivät ”Maantiellä”-lorusta (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2017), jossa lasta hyppytetään jalkojen päällä ja lopulta pudotetaan jalkojen väliin istumaan.

Oman harjoittelujaksoni päätteeksi pidin Rummut-ryhmälle, eli 3-4-vuotiaille ja Tamburiinit-ryhmälle, eli 3 - 5-vuotiaille ulkopeleistä kootun leikkihetken. Rummut leikkivät ulkona ”Tunnelipallo” (Karvinen 1929, 60) ja ”Meren ahti” -leikkejä (Haapalainen, ym. 1988, 70). Tamburiinit leikkivät ”Väri”-leikkiä, ja ”Haarahippa”-leikkiä (Haapalainen, ym. 1988, 30). Molempien lapsiryhmien ohjauksessa oli hyvä, että ryhmän varsinaiset varhaiskasvattajat olivat mukana, sillä ryhmän oma kasvattaja tunsi lapset nimeltä ja tiesi, kenen vieressä seistä. On perusteltua ottaa huomioon, etteivät lapset välttämättä jaksaa keskittyä yhteen asiaan kovin pitkää aikaa, joten leikkihetket on parempi pitää lyhyinä. Lisäksi uusia leikkejä on

hyvä harjoitella uusia leikkejä useampaan kertaan, sillä leikin juoni saattaa olla lapsille hankala ymmärtää. On myös mielekästä ottaa huomioon lasten erilaiset motoriset ja kielelliset kyvyt.

Kun leikin omassa harjoitteluryhmässäni 2-vuotiaiden kanssa ”Juokse eläimen luokse” -leikkiä (Haapalainen, ym. 1988, 13), oli hyvä olla ymmärrys siitä, kuka lapsista hoksaa leikin helpoiten. Ja kun tämä lapsi ymmärsi miten leikkiä leikitään, muut lapset ottivat hänestä mallia.

3.4 PALAUTE LEIKKIKANSIOSTA

Pyysin palautetta leikkikansion käytöstä leikki-tilanteiden lopuksi ja lisäksi laitoin leikkikansion etusivulle sähköposti-osoitteeni, jotta varhaiskasvattajat voisivat laittaa minulle palautetta jälkeinpäin. Jaoin leikkikansion Facebookin Varhaiskasvattajan materiaalipankki -ryhmään ja pyysin myös heiltä palautetta kansion käytettävyydestä. Lähetin kansion edelleen sähköpostitse 144:lle henkilölle.

En saanut päiväkodin henkilökunnalta palautetta jälkeinpäin. Mutta palaute kansiosta leikkituokioiden jälkeen oli positiivista. Palautteen keruuprosessi jatkuu vielä tämän raportin valmistuttua. Useassa sähköpostissa, jotka olen saanut, on mainittu, että varhaiskasvattajat ottavat leikkejä käyttöön ja antavat sen jälkeen palautetta. Lisäksi olisin voinut kerätä palautteen lapsilta leikkituokion jälkeen. Heidän mielipiteensä olisi ollut myös hyvää aineistoa. Sillä myös tuettaisiin lasten osallisuutta.

Varhaiskasvattajien mielestä oli hyvä, että leikit on koottu samaan kansioon. Samoin heistä oli hienoa, että olin laittanut leikkien loppuun asiasanat, jotta oli helppo valita leikki tietyn aiheen opetteluun ympärille. Varhaiskasvattajien mielestä on hienoa että leikkikansio on olemassa, vaikka he itse tietäisivätkin paljon leikkejä, ei aina keksi uusia. Leikkien ohjaamisessa on aina hyvä olla toinen suunnitelma, sillä leikin ohjaaminen ei useinkaan suju niin kuin ohjaaja suunnittelee. On aina tarpeen jättää tilaa luovalle leikille. Vanhoja leikkejä ei enää

pelata samalla tavalla kuin omassa lapsuudessani, jolloin lapset kerääntyivät leikkikentälle leikkimään kirkonrottaa tai piiloa.

Varhaiskasvattajien mielestä olisi mielenkiintoista seurata, millaisia vaikutuksia leikkikansion käytöstä on jatkossa. Samoin olisi mielenkiintoista tietää, millaisia vaikutuksia leikillä on lasten liikuntatottumuksiin. Ja olisi mukava tietää jäävätkö leikit lasten leikkiarsenaaliin ja kasvattajien käyttöön jatkossa.

4 YHTEENVETO

Opinnäytetyöni oli kehityksellinen produktio, jonka tuote eli perinneleikkikansio jäi Musiikkipäiväkoti Rytmin varhaiskasvattajien työkaluksi. Oli mukava huomata, että perinteisille leikeille on paljon kysyntää ja ihmiset ovat kansiosta innostuneita. Vanhoja leikkejä halutaan ottaa käyttöön ja niiden sisältämää kulttuuriperintöä halutaan vaalia. Kun olen keskustellut aiheesta opiskelu- ja työtovereiden kanssa, hekin ovat halunneet kansion omaan käyttöönsä. Tällaiselle leikkikansiolle on selkeästi tilausta.

Opinnäytetyön laajuus kattavaa leikkikansiota varten on rajattu. Ja koska halusin valita leikkikansioon leikkejä, joita ei tarvinnut muokata, leikkikansiosta tuli tietynlainen. Jos olisin muokannut leikkejä paremmin nykyajan tarpeisiin soveltuvaksi, olisi kansiossa huomattavasti enemmän sisältöä. Lisäksi halusin jättää kansioni käyttöön harjoitteluni loputtua päiväkodille. En ole vielä saanut palautetta harjoittelupaikkani henkilökunnalta, sitä olisi mielenkiintoista saada. Samoin odotan mielenkiinnolla millaista palautetta saan Facebookin Varhaiskasvattajien materiaalipankki -ryhmän jäseniltä. Lisäksi leikkituokioiden loppuksi olisi mielenkiintoista kysyä lasten omaa mielipidettä leikeistä.

Oli mukava tietää, jäävätkö leikit päiväkodin vakituiseen käyttöön ja millaisia vaikutuksia niillä on lasten leikitottumuksiin jatkossa. Muistaako joku lapsista kolmenkymmenen vuoden jälkeen leikkineensä Meren ahti -leikkiä päiväkodissa, niin kuin itse muistan leikkineeni Väri- ja Peilileikkiä päiväkodin pihalla.

LÄHTEET

- Haapalainen, Sirkka, Pietilä, Mauri & Tarvainen, Marjatta 1988. Pippurisäkki - liikuntaleikkejä 1-4-vuotiaille, 4 6-vuotiaille, esikouluikäisille ja ala-asteen oppilaille Helsinki: Kirjayhtymä
- Helenius, Aili 1993. Leikin kehitys varhaislapsuudessa. Tampere: Kirjayhtymä.
- Helenius, Aili & Korhonen, Riitta 2011. Leikin ensi askeleita. Teoksessa Hujala, Eeva ja Turja, Leena (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: Bookwell Oy
- Helenius, Aili & Lummelahti, Leena 2013. Leikin käsikirja. Juva: Bookwell Oy
- Hiitola, Briitta 2000. Parantava leikki. Tampere: Tammerpaino Oy.
- Kari, Kaarina 1967. Seura- ja liikuntaleikkejä. 6.painos. Porvoo: WSOY
- Karvinen, Synnöve 1929. Liikuntaleikkejä. Suomen naisten liikuntakasvatusliitto. Porvoo: Werner Söderström osakeyhtiö.
- Krokfors, Maisa, Laaksonen, Liisa & Salo, Maija 1991. Körö körö. Lystiä leikkiä 0-3 -vuotiaille. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Mahkonen, Sami. Varhaiskasvatuslaki 2015. Porvoo: Bookwell Oy.
- Mannerheimin lastensuojeluliiton vanhempainnetin internetsivut. i.a. Viitattu 31.5.2017.http://www.mll.fi/vanhempainnetti/lasten_leikit/pienten_lasten_leikit/.
- Piela, Ulla (toim.) 2001. Lähtisitkö leikkiin. Perinneleikkejä. Helsinki: Kalevalaisten naisten liitto ry.
- Reffel, Johan, Reffel, Kristina & Brosché, Henrik 2013. Poriseva puro. Ryhmätoimintaa pienille ja isoille. Viro: PTK – poikien ja tyttöjen keskus ry
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. i.a. Viitattu 26.8.2017. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/varhaiskasvatus/1266381/tekstikappale/1291595>.
- VASU2017 – varhaiskasvatussuunnitelman uudistaminen. Opetushallitus. i.a. Viitattu 26.8.2017. http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuslaki 19.1.73/36. Viitattu 26.8.2017.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

Liite 1

Leikkilorut 0-2-vuotiaille

Körötystä maantiellä

Lapsi istuu sylissä, häntä hyppytetään ja hoetaan:

”Maantie, maantie, maantie....”

Lasta nostetaan ylöspäin ja hoetaan:

”Ylämäki, ylämäki, ylämäki...”

Lasta lasketaan alaspäin ja hoetaan:

”Alamäki, alamäki, alamäki...”

Lapsi pudotetaan polvien väliin ja sanotaan:

”Kuoppa!”

Asiasanat: Sanasto, sylittely, loru, turvallinen yllätys

(Mannerheimin lastensuojeluliitto i.a)

Körö-körö-Kirkkoon

Lapsi istuu sylissä ja häntä hyppytetään ja hoetaan:

”Körö-körö-kirkkoon. Papin muorin penkkiin, ruskealla ruunalla, valkealla varsalla, kolipäällä koiralla, kilipää-kissalla, hops, hupsis hops.”

Lopuksi lapsi pudotetaan jalkojen väliin.

(Helenius, Aili ja Lummelahti, Leena 2013, 64.)

Lintu lentää

Aikuisen käsi on lintuna, liidätetään kättä lintuna ja hoetaan:

”Lintu lentää liittää laataa, kiittää kaataa, tekkee pessää, kaiken kessää. Tuonne sen jo, laittaa, jennin niskaan laittaa.”

Pesän voi tehdä polveen, korvaan jne.

Asiasanat: kehonosien opettelu, loru, sanasto, sylittely

(Mannerheimin lastensuojeluliitto i.a.)

Leivon leivon leipäsiä

Lapsi on ohjaajan sylissä kädet kädessä leipomassa:

”Leivon leivon leipäsiä, pienoisia pullasia, pienen kullan suuhun. Panen voita päälle, sokeria päälle. Hyöritän pyöritän, tuikin puikin piikillä. Työnnän leivän uuniin – vaan kenelle sen annan.”

Ohjaaja leipoo pullan lapsen käteen ja nostaa lopuksi käden lapsen suulle.

Asiasanat: sanasto, sylittely, loru, kehontuntemus

(Mannerheimin lastensuojeluliitto i.a.)

Harakka huttua keittää

Hoetaan loruja ja tehdään liikkeitä:

”Harakka, harakka huttua keittää, hännällensä hämmentää”-hämmennetään lapsen kättä.

”Nokallansa koittelee, vieraitansa oottelee” –koputetaan sormenpäillä kämmentä.

”Antaa tuolle, antaa tuolle, antaa tuolle, antaa tuolle”- sivellään neljää sormea.

”Tuolle ei riittänytkään” –osoitetaan viidettä sormea.

”Lähtee vettä hakemaan, missä on kaivo, missä on kaivo?” –Aikuisen sormet lähtevät kohti lapsen kainaloa

”Tuolla on kaivo!” –lapsen kainaloa kutitetaan

Asiasanat: sanasto, sylittely, loru, kehontuntemus, kehonosat

(Mannerheimin lastensuojeluliitto i.a.)

Huis humma kirkkoon:

Tehdään liikkeit ja hoetaan runoa:

”Huis humma kirkkoon, poikkes sitten tätilään” –lasta körötellään polvien päällä kasvot aikuiseen päin.

”Täti leipoo suuren kaakun, panee paljon voita päälle” –taputetaan lapsen käsiä ja sivellään ”voita” kämmenelle.

”Pikkuisesta pyytysestä, pikkuisella kauhasella” –tehdään lapsen kädestä kuppi ja laitetaan ”voita” lapsen ja aikuisen suuhun.

”Sianlihalla silitteli, kananmunalla kaunisteli” –silittelään lapsen oikealla kädellä vasenta kättä ja päinvastoin.

Asiasanat: sanasto, sylittely, loru, kehontuntemus

(Mannereimin lastensuojeluliitto i.a.)

Yks, kaks, kolme

”Yks, kaks, kolme, istu isän polveen. Äiti sanoi älä istu, isä sanoi istu vaan, näin sitä istutaan.” Hoetaan loru ja viimeisellä sanalla mennään kyykkyyn.

Asiasanat: sanasto, ohjeiden kuunteleminen, kehontuntemus

(Mannerheimin lastensuojeluliitto i.a.)

Kissa kello kaulassa (Vuodelta 1929)

Yhdellä leikkijöistä on kello ja hän on kissa. Muut lapset yrittävät ottaa kissaa kiinni. Kissa kilistelee välillä kelloaan ja yrittää olla jäämättä kiinni. Kun kissa saadaan kiinni, pääsee kiinnisaaja kissaksi.

Leikkiä voidaan vaikeuttaa peittämällä leikkijöiden silmät.

Asiasanat: Hippaleikki, liikunta, motoriikka, kuunteleminen

(Karvinen 1929, 8.)

Kaikki linnut lentävät (1929)

Toisella puolella huonetta on maali, johon linnut yrittävät lentää. Leikin kapteeni hokee eri lintujen nimiä, kuten ”kaikki varikset lentävät” tai ”kaikki varpuset lentävät”, silloin saa astua askeleen eteenpäin. Jos leikin kapteeni huutaakin eläimen, joka ei osaa lentää vaikka ”kaikki karhut lentävät” ja joku lapsista liikkuu, joutuu hän palaamaan takaisin.

Asiasanat: Tarkkaavaisuus, kuunteleminen, ohjeiden seuraaminen, sanasto

(Karvinen 1929, 11.)

Kissa ja hiiri (1929)

Yksi leikkijöistä on hiiri ja yksi leikkijöistä on kissa. Muut lapset ovat piirinä ympärillä. Kissa on ensin piirin ulkopuolella ja hiiri sisäpuolella. Kissa yrittää ottaa hiirtä kiinni ja piiri yrittää pitää kissaa ulkopuolella nostamalla ja laskemalla käsiä. Kissa ei saa rikkoa piiriä väkisin. Kun kissa saa hiiren kiinni, valitaan uudet kissa ja hiiri.

Asiasanat: Juoksuleikki, tarkkaavaisuus, motoriikka, ohjeiden kuuntelu

(Karvinen 1929, 19)

Jänöjussit kilpasilla (1929)

Leikkivälineet: Hernepussi jokaiselle leikkijälle

Leikin kulku: jaetaan ryhmä kahtia, ryhmät asettuvat jonoksi. Jonon ensimmäiset asettuvat jäniksen asentoon, laittaen hernepussin jalkojensa väliin. (Pienempiä leikkijöitä voidaan helpottaa niin ettei hernepusseja käytetä.) Jänöjussin on hypittävä ennalta sovittu matka ja palattava jononsa viimeiseksi. Jos pussi putoaa, voidaan se asettaa takaisin jalkojen väliin. Ensimmäisenä koko jonon läpi hyppinyt ryhmä voittaa.

Asiasanat: Motoriikka, liikunta, ryhmäytyminen, kannustaminen

(Karvinen 1929, 36.)

Luikertelujuoksu (1929)

Leikkivälineet: 10 keilaa

Leikkiin asettuminen: Jaetaan ryhmä kahteen. Ryhmät asettuvat jonoiksi keilojen taakse.

Leikkiminen: Pelin johtajan annettua merkin, jonon ensimmäiset lähtevät mutkittelemaan keilojen välistä ensin toiselta ja sitten toiselta puolelta. Leikkijät juoksevat oman jononsa perään. Se kumman ryhmän kaikki jäsenet juoksevat radan läpi ensimmäisenä, voittaa.

Asiasanat: motoriikka, ryhmäytyminen, koordinaatio, liikunta

(Karvinen 1929, 42.)

Tunnelipallo (1929)

Leikkivälineet: Palloja

Leikkiminen: Leikkijät asettuvat jonoon leveään haara-asentoon. Jonon ensimmäisellä on pallo. Jonon ensimmäinen vierittää pallon tunnelia pitkin jonon viimeiselle. Jos pallo karkaa, on viimeisenä jonossa olevan haettava se. Saatuaan pallon kiinni, jonon viimeinen lähtee juoksemaan pallon kanssa jonon etummaiseksi. Se jono, ketä on ensimmäisenä valmis, voittaa.

Asiasanat: motoriikka, liikunta, pallonheitto, koordinaatio, ryhmäytyminen

(Karvinen 1929, 60.)

Sanallisia leikkejä 4-6-vuotiaille

Tauti ja lääke (1967)

Kullekin annetaan kaksi lappua, joista toiseen kirjoitetaan tauti ja toiseen lääke. Sen jälkeen laput laitetaan omiin hattuihinsa ja sekoitetaan. Tautilapussa voi lukea esimerkiksi: minua vaivaa vesirokko ja lääkelapussa: se paranee tanssimalla. Ohjaaja voi kirjoittaa taudit ja lääkkeet lapuille, sekä lukea ne ääneen.

Asiasanat: sanasto, ohjeiden kuuntelu, kirjoittaminen, lukeminen

(Kari 1967,193.)

Juurukirja (1967)

Paperi taitetaan laskoksille ja lapset saavat kirjoittaa paperiin vuoron perään vastaukset seuraaviin kysymyksiin, ohjaaja voi auttaa kirjoittamisessa

1. Kuka (tytön nimi) ja
2. Kuka (Pojan nimi)
3. Mitä he tekivät
4. Missä tekivät
5. Miten tekivät
6. Mitä siitä tuli.

Lopuksi tarinat luetaan kaikille ääneen.

Asiasanat: Sisäleikki, kirjoittaminen, kysymyssanat, tarinankerronta,

(Kari 1967, 194.)

Taikavaippa (1967)

Voidaan käyttää retkelle lähtiessä, kun puetaan turvaliivejä ylle.

Mukaelma vanhasta leikistä: Pilli piilotetaan jonkun turvaliivin sisään roikkumaan narusta pyykkipojan kanssa. Lapset ovat pihalla piirissä selät ulospäin ja se jonka liivistä pilli löytyy, puhaltaa siihen ja muiden pitää etsiä se, jolla pilli on.

Voidaan myös leikkiä niin, että seisotaan piirissä ja yksi leikkijöistä piilottaa pillin satunnaisesti toisen liiviin ja puhaltaa siihen. Sen jälkeen pillin piilottaja ja pillin saaja yrittävät vaihtaa mahdollisimman nopeasti paikkaa. Se joka ei pääse vapaalle paikalle piiriin, jää piilottamaan seuraavaksi pillin.

Asiasanat: hippaleikki, liikunta, kuunteleminen

(Kari 1967, 200.)

Laulun arvaaminen (1967)

Yksi leikkijöistä menee ulos. Toiset miettivät keskenään, minkä laulun hänen tulee arvata, mikä vihje laulusta annetaan. Arvattavan laulun tulee olla kaikille tuttu. Sisääntulija arvaa vihjeen perusteella, mistä laulusta on kyse. Esimerkiksi Hämä-hämä-häkki-laulusta vihjeenä voi olla käsileikki.

Asiasanat: sisäleikki, muisti

(Kari 1967, 203.)

Naurattava nenäliina (1967)

Leikin osanottajat istuvat piirissä. Joku heittää nenäliinan ilmaan ja kaikkien on ruvettava nauramaan kovaan ääneen, kunnes nenäliina tippuu lattialle ja sitten on lopetettava. Kaikkien on oltava vakavina nenäliinan ollessa lattialla.

Asiasanat: ohjeiden kuuntelu ja noudattaminen, ryhmäytyminen, huumori

(Kari 1967, 218.)

Juokse eläimen luokse (1988)

Tilan eri seinille kiinnitetään tuttujen eläinten kuvia. Ohjaaja sanoo ”juokse kissan luo”. Kun lapset ovat juosseet sinne, ohjaaja sanoo ”tulkaa konttaamalla takaisin”. Seuraavalla kerralla juostaan toisen eläimen luo ja tullaan takaisin muulla tavalla. Pienimmät voivat juostuaan äännellä kuin tutut eläimet. Leikkiä voidaan muunnella matkimalla eläinten liikkumista, kuten esimerkiksi kävelemällä kuin karhu.

Asiasanat: Liikunta, motoriikka, koordinaatio, kuvien ja eläinten tunnistaminen

(Haapalainen et. al. 1988, 13.)

Pitkä, pätkä pallero (1988)

Lapset juoksevat vapaasti tilassa eri tavoin, kunnes ohjaaja antaa sovitun merkin ja sanoo:

Pitkä = seisotaan varpailla kädet ylhäällä

Pätkä = mennään kyykkyy

Pallero = asetutaan leveäksi, kädet ja jalat harallaan ja pullistetaan posket

Asiasanat: Liikunta, koordinaatio, motoriikka

(Haapalainen et. al. 1988, 19.)

Taikuri taikoo (1988)

Lapset makaavat ison peiton alla. Taikuri koskettaa lasta taikasauvalla ja hokee samalla: ”päin seiniä, seiniä päin, koiraksi muutut näin”. Taika onnistuu ja taikuri vetää peiton pois, jolloin taitotut pääsevät liikkumaan tilassa. Taikuri taikoo

pomppuvia palloja, loikkivia pupuja, naukuvia kissoja ja aina lopuksi hiljaisia lapsia.

Asiasanat: sisäleikki, eläimet, motoriikka, liikunta, ohjeiden noudattaminen

(Haapalainen et. al. 1988, 24.)

Haarahippa (1988)

Leikitään kuten tavallista hippaa, mutta kiinniotettu jää seisomaan x-asentoon. Kiinniotetun voi pelastaa ryömimällä hänen jalkojensa välistä.

Pienempien kanssa kannattaa ensin leikkiä tavallista hippaa ja sitten vaikeuttaa haarahippaan.

Asiasanat: Liikunta, motoriikka, koordinaatio

(Haapalainen et. al. 1988, 30.)

Hännän sieppaaminen (1988)

Välineet: Kangassuikaleita

Voidaan leikkiä niin, että yhdellä lapsista on häntä housunkauluksessa ja muut yrittävät ottaa häntää itselleen. Se kuka hännän saa, voi laittaa sen itselleen. Voidaan myös leikkiä niin, että kaikilla on häntä, tai että joukkueilla on eriväriset hännät.

Asiasanat: Liikunta, koordinaatio, motoriikka, ryhmäytyminen

(Haapalainen et. al. 1988, 36.)

Peikon herkut (1988)

Välineet: 2 kuvaa banaanista, omenoista ja kärpässienistä.

Aluksi ohjaaja kertoo Pekko-peikosta, jonka herkkuja ovat banaanit, omenat ja karpässienet. Leikkitilan seinille on kiinnitetty herkkujen kuvat ja leikkijöiden päämääränä on juosta kuvan luo mahdollisimman nopeasti. Leikin ohjaaja nostaa kuvia satunnaisessa järjestyksessä

Asiasanat: Liikunta, koordinaatio, ohjeiden kuuntelu

(Haapalainen et. al. 1988, 53.)

Meren ahti

Leikkijät seisovat toisella seinustalla, Ahti seisoo keskellä. Ahti voi liikkua sivusuuntaan ja yrittää ottaa toisia kiinni, kun he juoksevat seinustalta toiselle. Kun Ahti saa lapsen kiinni, tästä tulee kasvi, joka myös ottaa muita kiinni. Juoksua jatketaan kunnes kaikki on saatu kiinni.

Asiasanat: Liikunta, koordinaatio, motoriikka

(Haapalainen et. al. 1988, 70.)

Pohjoistuuli ja etelätuuli (1988)

Valitaan leikkijöistä pohjoistuuli ja etelätuuli. Pohjoistuuli on hippa. Kun pohjoistuuli saa jonkun kiinni, on hänen pysähdyttävä paikoilleen. Etelätuuli voi sulattaa kiinnijääneen koskettamalla tätä olkapäälle. Pohjoistuulella voi olla sininen huivi ja etelätuulella punainen.

Asiasanat: liikunta, koordinaatio, motoriikka

(Haapalainen et. al. 1988, 75.)

Kuningatar ilman valtakuntaa (1988)

Välineet: Erivärisiä vanteita

Leikkijät asettuvat ensin omiin valtakuntiinsa, eli omanvärisen vanteensa sisälle. Yksi leikkijöistä on kuningatar, jolla ei ole valtakuntaa. Kuningatar huutaa: ”Kuningatar ilman valtakuntaa” jolloin kaikkien leikkijöiden on päästävä toiseen valtakuntaan. Voidaan sopia, että valtakunnassa voi olla vaikka 3 lasta, riippuen leikkijöiden ja vanteiden määrästä. Se joka jää ulkopuolella, joutuu kuningattareksi.

Asiasanat: Liikunta, koordinaatio, motoriikka, ohjeiden noudattaminen

(Haapalainen et. al. 1988, 81.)

Taputtele tahdissa (1988)

”Taputtele tahdissa

Läpsyttele polviin

Vedä olat korviin

Kipristele varpaita

Naputtele olalle

Koputtele kopalle

Onko ketään kotona?

Ei oo ketään kotona.”

Leikitään vuoroleikkinä, ohjaaja ensin, leikkijät perässä.

Asiasanat: Motoriikka, kehontuntemus, liikkeiden toistaminen ohjaajan perässä

(Haapalainen et. al. 1988, 96.)

Ampiainen (1988)

Ampiainen lentää sisään ikkunasta. Leikin ohjaaja matkii ampiaisen ääntä ja sanoo mihin se lentää, oikean jalan ukkovarpaalle, olkapäälle, mahan päälle ja niin edelleen. Leikkijän täytyy hätistää ampiainen pois liikuttamalla kehon osaa.

Asiasanat: kehon osat, oikea ja vasen.

(Haapalainen, Sirkka et. al. 1988, 105.)

Etsi lappu (1988)

Huoneeseen piilotetaan värillinen lappu. Leikkijät etsivät sitä ja sen ensimmäisenä löytänyt jää paikalleen seisomaan. Sitä mukaa kun toiset leikkijät huomaavat, että joku on löytänyt lapun, muut juoksevat jonoksi hänen peräänsä.

Pienempien kanssa voidaan leikkiä pehmolelun tms. kanssa.

Asiasanat: sisäleikki, muisti, ohjeiden kuunteleminen, tarkkaavaisuus

(Haapalainen et. al. 1988, 108.)

Väri

Leikin aloittaja eli ”Väri” seisoo seinän vieressä. Leikkijät seisovat sovitun matkan päässä. Leikin ohjaaja huutaa: ”Se kenellä on vaatteissaan keltaista, voi ottaa jättiläisen askeleen eteenpäin.” Tai ”Se kenellä on vihreät housut, voi ottaa hiirulaisen askeleen eteenpäin.” Tarkoituksena on päästä Väriksi, koskettamalla seinää.

(Mannerheimin lastensuojeluliitto 2017)